

Tilleggsvurdering

Ny gang- og sykkelvei til Losby Grinderud skogsdam - Hensyn til amfibier Lørenskog kommune - Akershus 2017

Kjell Sandaas*Naturfaglige konsulentttjenester*

Øvre Solåsen 9

N-1459 Nesodden

Mobil 0047 950 78 010 Telefon 0047 6691 4382

E-post: kjell.sandaas@gmail.com**Tittel:**

Tilleggsvurdering. Ny gang- og sykkelvei til Losby. Grinderud skogsdam, Hensyn til amfibier. Lørenskog kommune - Akershus 2017.

Forfatter:Kjell Sandaas, *Naturfaglige konsulentttjenester***Dato:** 09.07.2017**Antall sider:** 13.**Forsidebilde:** Kjell Sandaas.**Baksidebilde:** Kjell Sandaas**Sammendrag:**

Tilleggsvurdering av 2 forslag til andre løsninger er diskutert. Ny gang- og sykkelvei skal bygges langs Losbyveien og Feiringveien fra Skaarer til Losby, Lørenskog kommune i Akershus fylke. En registrert dam med rødlistete amfibier, Grinderud skogsdam, vil bli berørt av utbyggingen. Cowi AS har fått i oppdrag av Lørenskog kommune å utrede konsekvenser for biologisk mangfold iht lov om naturmangfold, i denne sammenheng primært forekomsten av rødlistete salamandere i Grinderud skogsdam.

Grinderud skogsdam er undersøkt flere ganger over en lengre tidsperiode og amfibiesamfunnet i denne dammen og andre dammer i området er kjent. I dag ligger 9 dammer som «perler på en snor» fra nord til syd, med Grinderud skogsdam i nord. Livsmiljøet for amfibiene er derfor totalt sett bedre enn om det bare var en dam. Dammene beriker kulturlandskapet generelt og vil være til nytte for alt dyreliv i området.

Det planlagte inngrepet vurderes som tolererbart, men får konsekvenser for naturmiljøet og biologisk mangfold i området som kan og bør kompenseres for ved hjelp av avbøtende tiltak.

Følges de anbefalte tiltakene kan inngrepet fører til en litt forbedret situasjon for amfibiene i området. Tiltaket er primært en utvidelse og restaurering av dammen. Flytting av gang/sykkelvei kan gjøres forutsatt at det er plass og volum til en tilsvarende dam på den andre siden. Amfibieundergang med ledegjerder kan anlegges, men forundersøkelser er anbefalt.

Emneord:

Rødlistearter, amfibier, småsalamander, Lørenskog kommune, Akershus

Referanse:

Sandaas, K. 2017. Tilleggsvurdering. Ny gang- og sykkelvei til Losby, Grinderud skogsdam. Hensyn til amfibier. Lørenskog kommune - Akershus 2017. Rapport 13 sider.

Forord

Dette er en tilleggsvurdering av forslag som er kommet inn under behandlingen av saken. Ny gang- og sykkelvei skal bygges langs Losbyveien og Feiringveien fra Skaarer til Losby, Lørenskog kommune i Akershus fylke. En registrert dam med rødlistete amfibier, Grinderud skogsdam, vil bli berørt av utbyggingen. Cowi AS har fått i oppdrag av Lørenskog kommune å utrede konsekvenser for biologisk mangfold ihht lov om naturmangfold, i denne sammenheng primært forekomsten av rødlistete salamandere i Grinderud skogsdam.

Solåsen, 09.07.2017

Kjell Sandaas

Kjell Sandaas

Naturfaglige konsulenttenester

kjell.sandaas@gmail.com

Mobil: 950 78 010

Innhold

Forord	2
Innhold	3
1 Innledning	4
2 Amfibier i Grinderud Skogsdam	4
3 Gang- og sykkelvei	6
4 Avbøtende tiltak	7
5 Biologisk mangfold	11
6 Vurderinger	11
7 Litteratur	12

1. Innledning

Under behandlingen av saken har det kommet frem ønsker om å få utredet konsekvenser av et par endringer i planen. Lørenskog kommune ved Bjørn Semmingsen ønsker en vurdering av hvilke hensyn som må tas til Grinderud skogsdam og områdene omkring dammen som er leveområde for rødlistete salamanderarter. Befaring ble gjennomført 14.06.2017.

2. Amfibier i Grinderud skogsdam

Grinderud skogsdam er undersøkt flere ganger av Leif Åge Strand over en lengre tidsperiode og amfibiesamfunnet i denne dammen og andre dammer i området er kjent (www.artdatabanken.artskart.no).

Tabell 1. Status for våre hjemlige amfibier i Norsk rødliste 2015 (Henriksen og Hilmo 2015) og dokumenterte funn av amfibiearter i i Grinderud skogsdam

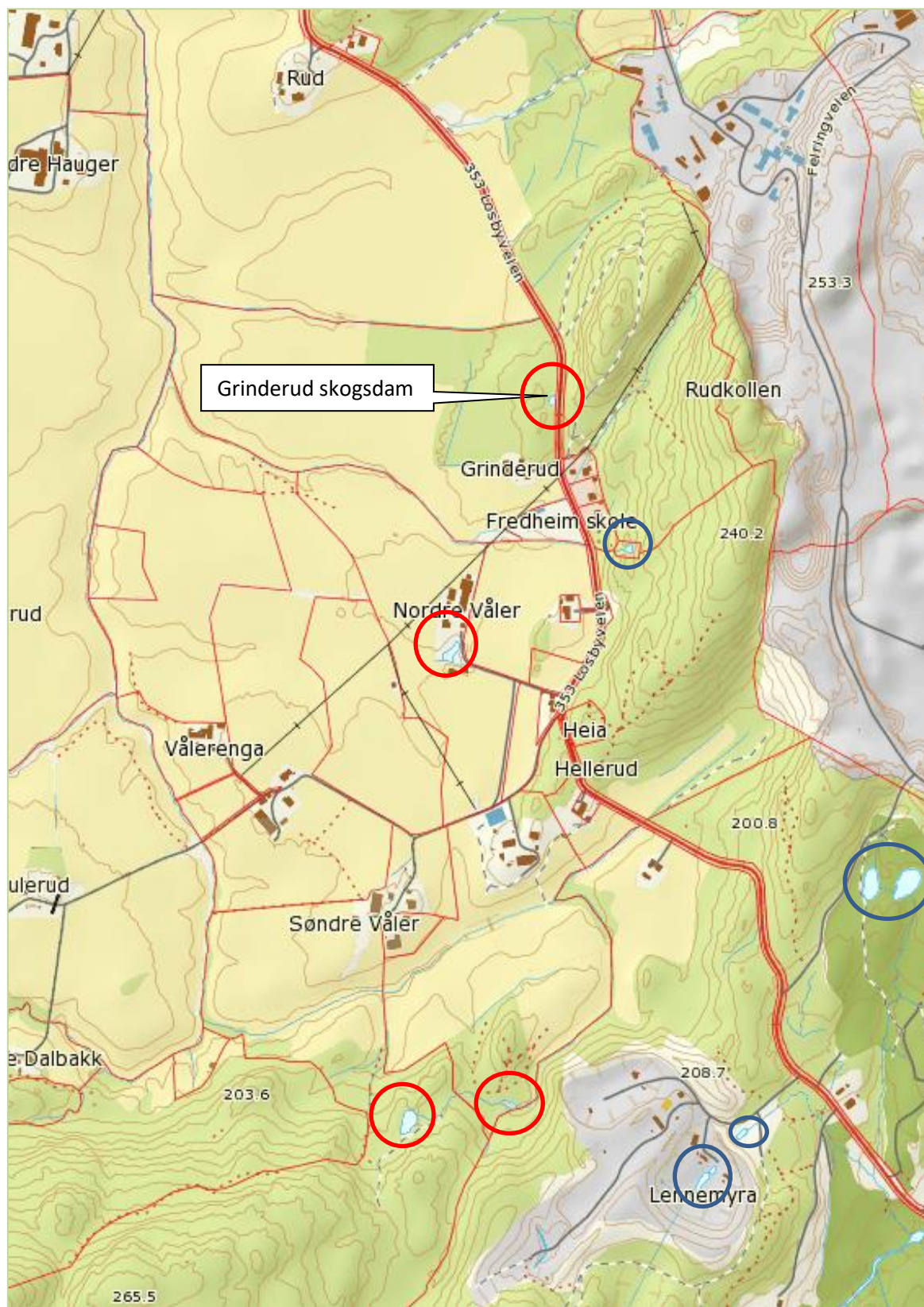
Norsk navn	Vitenskapelig navn	Rødliste status	Grinderud skogsdam
Storsalamander	<i>Triturus cristatus</i>	NT, nær truet	
Småsalamander	<i>Lissotriton vulgaris</i>	LC, livskraftig	Funnet 2000/2009
Spissnutefrosk	<i>Rana arvalis</i>	LC, livskraftig	
Buttsnutefrosk	<i>Rana temporaria</i>	LC, livskraftig	Funnet 2000/2009
Damfrosk	<i>Pelophylax lessonae</i>	CR, kritisk truet	
Padde	<i>Bufo bufo</i>	LC, livskraftig	

I dag ligger 9 dammer som «perler på en snor» fra nord til syd, med Grinderud skogsdam i nord, jf. figur 1. Livsmiljøet for amfibiene er derfor totalt sett bedre enn om det bare var en dam. Dammene beriker kulturlandskapet generelt og vil være til nytte for alt dyreliv i området.

Amfibienes liv kretser om ynglelokaliteten, en dam eller et tjern, men de søker store deler av året (sommerhalvåret) etter næring og dagskjul på land. Overvintringen skjer hovedsakelig på land på frostfrie steder. Amfibier kan vandre langt, eksempelvis padde opptil en mil og storsalamander og småsalamander mer enn en km. Vår kunnskap i dag peker i retning av at de aller fleste dyrene oppholder seg og overvintrer adskillig nærmere dammen/tjernet, opp til noen hundre meter eller mindre. Akkurat hvor artene har sine næringsområder og overvintringsområder har vi stadig begrenset kunnskap om, men vi antar at frodige skogområder med falne trær, steinrøyser, museganger og ellers et "uryddig" landskap er vel egnet. Innen et større område som kulturlandskapet mellom Skaarer og Losby kan amfibier på vandring i vårnetter forekomme hvor som helst på veier, i hager og i skogen uten at det alltid er mulig å peke ut et område som mer verdifullt enn et annet med mindre det finnes en dam eller et tjern i området.

At amfibier av flere arter krysser, oppholde seg eller overvintrer i og reproducerer innenfor planområdet er godt dokumentert. Innenfor en avstand av ca 300 m (Lørenskog kommunes kartportal) finnes 3 registrerte amfibielokaliteter (www.artdatabanken.artskart.no), jf. figur 1.

Generelt sett er den stadig pågående fortettingen og omregulering av hytteområder til bolig den største trusselen mot det biologiske mangfoldet i mange områder, og dette gjelder med få og spesielle unntak for alle naturtyper og alle arter.

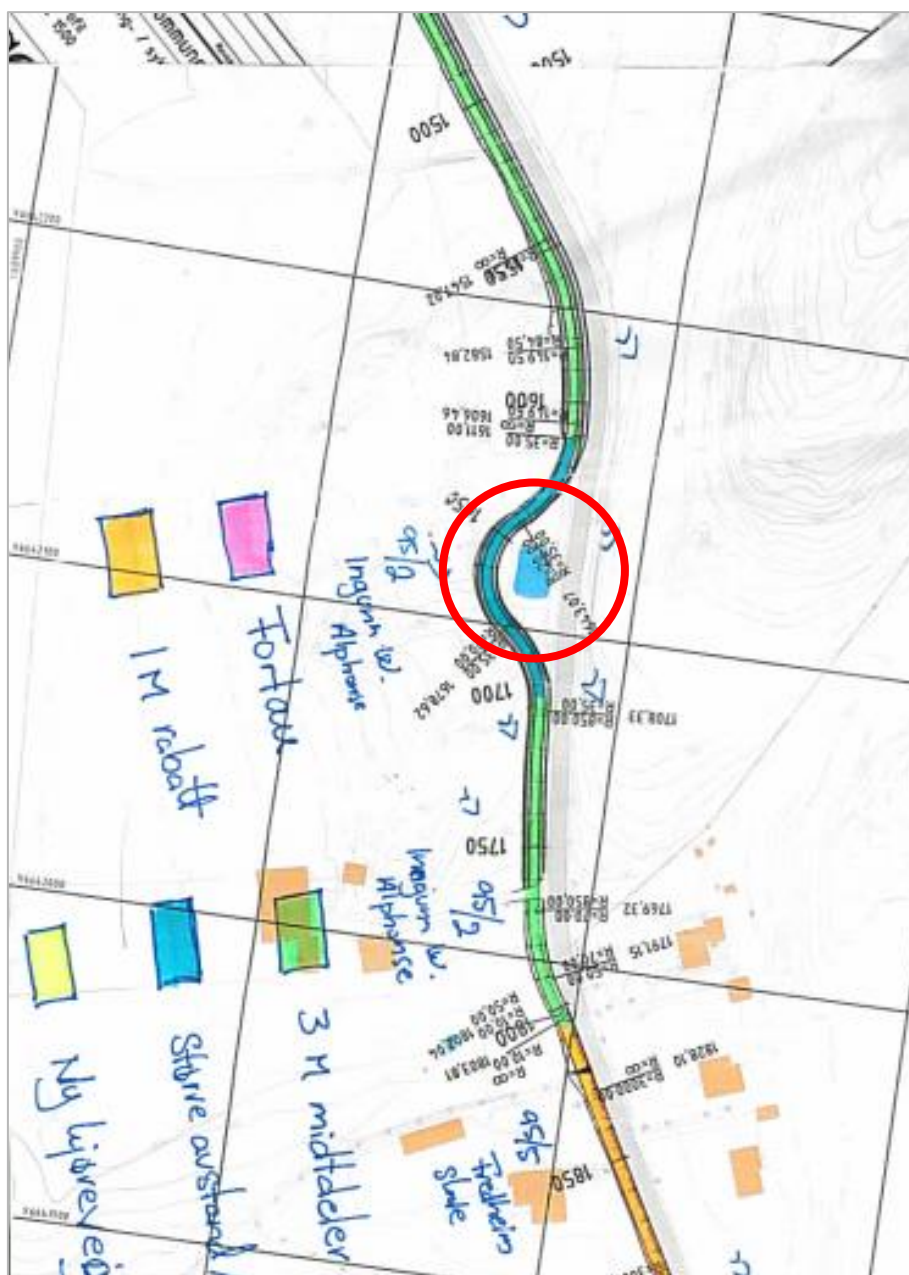

Figur 1. Grindrud skogsdam og det nærmeste nettverket av dammer i området.
 Røde sirkler viser dammer med funn av rødlistete amfibier og blå sirkler viser
 enten dammer uten funn av amfibier på tidspunktet eller ikke undersøkte dammer.

3. Gang- og sykkelveien

I forbindelse med utarbeidelse av reguleringsplan for ny gang- og sykkelvei langs Losbyveien og Feiringveien, har COWI AS fått i oppdrag av Lørenskog kommune å utarbeide en rapport om naturmiljøet innenfor planområdet. Utredningen bygger på Lov om naturmangfold.

Veianlegget på 4,4 km går fra Losby sør i Lørenskog kommune helt nord i Østmarka utenfor Oslo. Veien vil berøre Grinderud skogsdam med amfibier som krever hensyn. Skogsdammen ligger få meter fra dagens bilvei og er gjerdet inn, jf. figur 3. Rundt dammen er det halvgammel skog med bjørk og gran. Dammen er i ferd med å gro igjen. En gang- og sykkelvei vil være utfordrende for amfibiene i forhold til rekruttering og overlevelse med veier på begge sider av dammen. Gang- og sykkelveien er foreslåes langt rundt dammen på vestsiden, jf. figur 2.

Figur 2. Skisse som viser forslag til gang- og sykkelvei langs Losbyveien laqt utenom og rundt dammen på vestsiden. Skisse Cowi AS.

Figur 3. Losbyveien går tett på dammen som ligger på en høyde i terrenget. Alle eller de fleste salamandere som krysser veien vil sannsynligvis bli overkjørt. Veien er en effektiv og dødelig barriere for amfibier som vandrer østover. Foto: Kjell Sandaas 2014.

4. Avbøtende tiltak

4.1 Kriterier for en god dam

Utforming av en dam må ta utgangspunkt i amfibienes livskrav. Salamander, frosk og padde er alle rovdyr både som larver og som voksne dyr, i vannet og på land. Amfibiene lever i dammen utover sommeren og jakter på det som finnes av småkryp. Det er derfor viktig at dammen har god produksjon av næringsdyr.

De voksne dyra forlater dammen lenge før larvene som må overleve til utpå ettersommeren eller tidlig på høsten (september). Det er like viktig at landarealet rundt dammen også er produktiv. Før de går i vinterdvale når frostnettene setter inn, jakter amfibiene på nattetid etter små biller, edderkopper, snegler, mark og andre smådyr de greier å fange.

Dammer bør helst få utvikle seg naturlig uten inngrep. Vannplanter og insekter vil raskt kolonisere dammen og danne et naturlig miljø for amfibiene. Behov for eventuelle tiltak kan vurderes etter hvert. Landskapet rundt dammen bør være åpent og har stor innstråling av sollys og varme. Dette er positivt for livet i dammen. Rundt dammen bør trær og busker holdes nede både for å slippe til sol og for at besøkende kan gå rundt dammen og oppleve livet i den.

Over tid vil det være behov for skjøtsel av vegetasjonen rundt dammen. Stokker og greier av busker og trær som ryddes unna kan legges i hauger i utkanten av området. Slike steder brukes av amfibiene både som dagskjul, overvintringsplasser og næringsområder. Ytterligere komposthauger kan opprettes ved behov og bli positive bidrag i amfibienes landområder. Helst bør slike hauger bygges opp med grove greiner og stammer i bunn og eventuelt en permeabel duk over som hindrer overliggende masse å synke ned i og fylle opp alle hulrom. Det er viktig å påse at komposthaugene ikke blir generelle "søppelplasser".

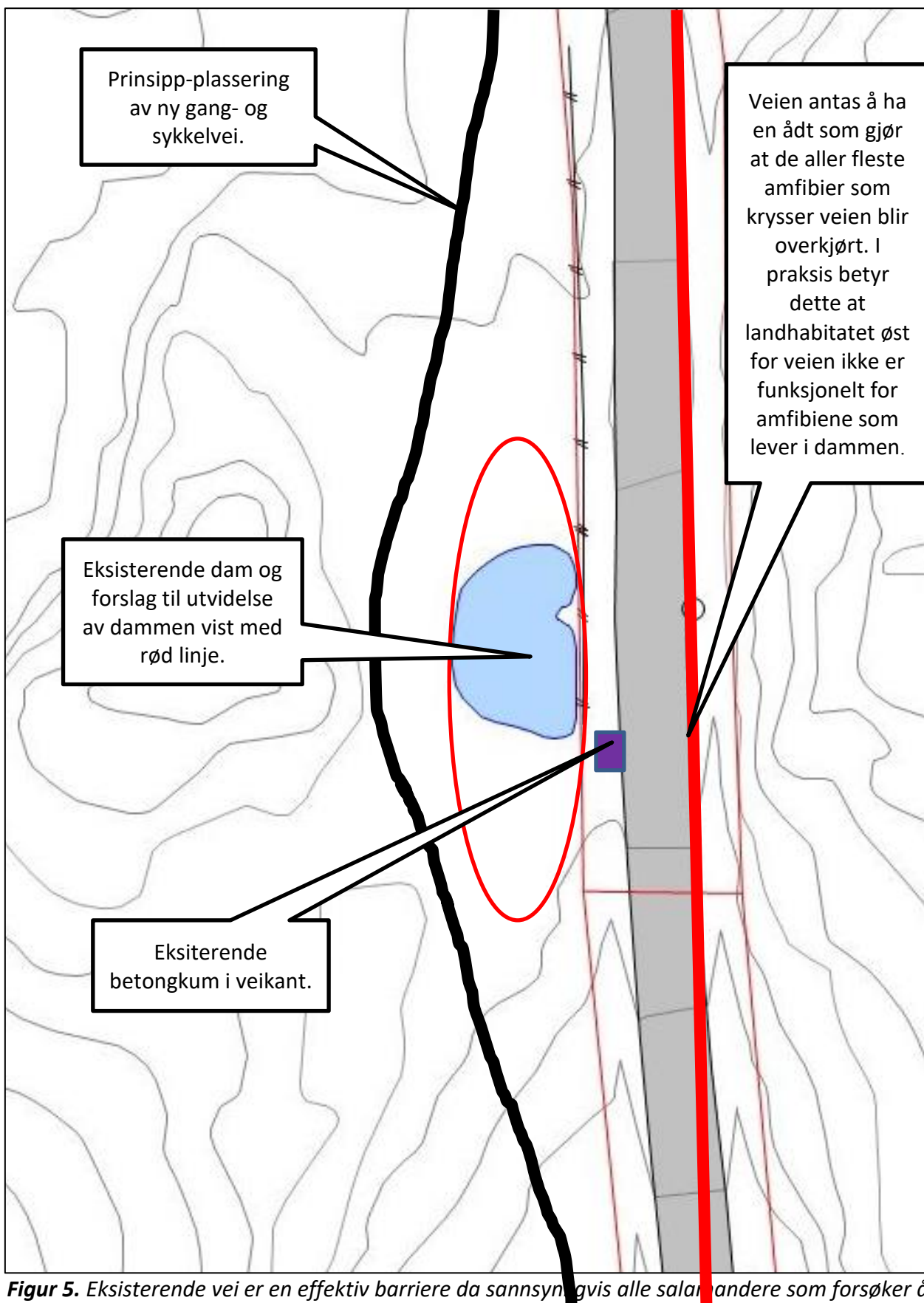
Figur 4. Dammen er i dag kraftig gjengrodd og er i ferd med å tape sin verdi for salamanderen. I grøftekanten ligger en betongkum som trolig ble anlagt i forbindelse med vannforsyning. Kummen kan være trafikkfarlig og et uønsket dreneringspunkt for dammen i tørre perioder.

Foto: Kjell Sandaas 2014.

4.2 Forslag til avbøtende tiltak

Hogst av alle trær syd og nord dammen i traseen til gang- og sykkelveien vil gi betydelig mer lys og varmeinnstråling til dammen. Stammer, kvist og bladverk må fjernes fra dammen, men kan legges i «komposthaug» et sted innenfor hestebeite på vestsiden dersom det godtas. Dammens volum er i dag fylt opp med delvis eller ikke nedbrutt løv fra trær og busker rundt, samt nedfallene stammer og greiner. Igjenfyllingen er kommet så langt at fastmatter dannes og urtevegetasjon og busker flytter ut og reduserer dammens areal, jf. figur 4. Dammen må tømmes (graves ut) for oppsamlet materiale og få tilbake et stort vannvolum. Som kompensasjon for at dammens areal og/eller bredder blir redusert av den nye gang- og sykkelveien, bør den utvides noe i lengderetningen nord-syd, jf. figur 5. Nygravd parti på nordsiden bør være grunt, 10-40 cm, og skrånende utover mot dypet. I motsatt ende kan dammen være vesentlig dypere, 1 – 2 meter er ideelt.

Bilveien er i dag en klar barriere for migrasjon mellom reproduksjonsdammen og sommer- og overvintringshabitat. ÅDT (årsdøgntrafikk) er sannsynligvis så høy at svært få eller ingen amfibier kommer levende over veien. Arealet øst for veien har trolig liten betydning for amfibiene i Grinderud skogsdam fordi svært få dyr vil komme over veien i live. Gang- og sykkelveien vil være et nytt inngrep i amfibienes landhabitat, men som trafikkert strekning en vesentlig mindre fare for amfibiene som krysser. Gjennomføres de anbefalte avbøtende tiltakene, kan dammen få en ny utforming og nye omgivelser som i sum er positive og gir økt produksjon av amfibier og andre dyr som er avhengig av en dam i sin livssyklus.

Figur 5. Eksisterende vei er en effektiv barriere da sannsynligvis alle salamandere som forsøker å krysse veien blir overkjørt. Den østre delen av opprinnelig landhabitat er på den måten gått tapt. Som avbøtende tiltak mot ytterligere tap av landhabitat anbefales dammen utvidet.

Graving bør gjøres i den kalde årstiden når amfibiene har forlatt dammen for å overvintre på land. På figur 5 er de beskrevne forslagene vist skissemessig. Presis utforming av dammen må vurderes på et senere tidspunkt.

I grøft mellom dam og eksisterende veibane ligger en støpt betong kum med lokk, jf. figur 4. Anlegget kan være del av tidligere vannforsyning og bør vurderes gjenfylt både av sikkerhetshensyn og for å unngå at dette punktet kan drenere dammen i tørre perioder.

Gangs- og sykkelveien vil ved passering av dammen være på et høydepunkt med utsikt når hogst er gjennomført. En enkel «rasteplass» her vil øke opplevelsen for alle som ferdes på gang- og sykkelveien.

Plantevernmidler bør ikke benyttes i nærheten av dammene eller i områder som kan gi tilsig til dammene. Fisk må ikke settes ut i dammen og dette gjelder uansett fiskeart. Det samme gjelder for edelkreps (signalkreps sprer krepsepest og er forbudt å importere/flytte). Vill andefugl, men spesielt tamender, er uønsket av hensyn til amfibiene. «Andehus» eller kunstige øyer som tiltrekker fugl og ender, er svært uheldig for annet liv i dammen.

4.3 Tilleggspunktene som ønskes vurdert er:

- 1) å legge gang/sykkelveien langs med Losbyveien heller enn å la denne svinge rundt dammen på vestsiden.
- 2) Å anlegge en planfri amfibiekryssing under Losbyveien for å unngå dødelighet hos amfibiene ved kryssing av Losbyveien

4.3.1 Legge om gang/sykkelveien

For livet i dammen har det liten betydning om gang/sykkelveien flyttes. En klar forutsetning er imidlertid at det er plass til en tilsvarende dam med et dyp på minst 1 m inn mot berget som stikker frem. Dette må avklares på forhånd.

4.3.2 Amfibietunell under Losbyveien

Amfibier som krysser veien i aprilnetter i sin migrasjon mot dammen på den andre siden, kan krysse hovedsakelig på et gitt parti eller spredt over en lengre strekning av Losbyveien. Dette forholdet er ikke undersøkt. Hvor mange amfibier som krysser veien fra øst mot vest er heller ikke undersøkt. Slike underganger eller passasjer krever ledegjerder langs veien på begge sider for å hindre at amfibiene krysser andre steder enn planlagt. Undergangenes virkningsgrad – hvor mange dyr som bruker disse – variere meget. Solide ledegjerder som ikke kan forseres er nødvendig. Ledegjerder og passasje krever vedlikehold og tilsyn for å fungere godt.

Imidlertid er der fullt mulig å anlegge en slik passasje med tilhørende ledegjerder på stedet. Et slikt vedtak bør bygge på større kunnskap om amfibienes vandringer i området.

5. Biologisk mangfold

Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) av 2009-06-19 stiller i § 7 opp prinsipper for offentlig beslutningstaking (§§ 8-12). §§ 8-12 er retningslinjer for hvordan saksfremstilling og vurderinger skal bygges opp.

For å klarlegge biologiske interesser i området er artskart (Artdatabanken) og kartportalen til Lørenskog kommune benyttet.

§§ 8, 9, 10 - kunnskapsgrunnlaget, føre-var prinsippet og samlet belastning på økosystemet

Amfibielokaliteter (dammer) i Lørenskog kommune synes å være godt kartlagt (www.artskart.no). Undersøkelsene har vist at rødlistete arter av amfibier er funnet i Lørenskog, i og i nærområdene rundt Grinderud skogsdam, jf. figur 1. Disse er småsalamander *Triturus (Lissotriton) vulgaris* og spissnutefrosk *Rana arvalis*.

§ 11 og 12 – kostnad og miljøvennlig teknikk (lokalisering)

Anvisninger er gitt på hvordan hensyn kan og bør tas ved de inngrep som er planlagt.

6. Vurderinger

Formål biologisk mangfold, jf. nml § 3 (definisjoner), pkt. c – biologisk mangfold: mangfoldet av økosystemer, arter og genetiske variasjoner innenfor artene, og de økologiske sammenhengende mellom disse komponentene.

En praktisk tilnærming kan uttrykkes slik: Hovedmålet er å sikre funnene der de er – funnene viser at her overlever artene slik det er i dag, i alle fall på kort sikt. Videre er det nødvendig å sikre en overordnet sammenheng i skogmiljøet, og å unngå fragmentering eller oppstyking i mindre områder som gradvis mister sin verdi pga negative kanteffekter som uttørking, soleksponering og vindfall når den ytre buffersonen rundt er fjernet. Dette ansvaret hviler primært på planmyndigheten.

Det planlagte inngrepet vurderes som tolererbart, men får konsekvenser for naturmiljøet og biologisk mangfold i området som kan og bør kompenseres for ved hjelp av avbøtende tiltak.

Følges de anbefalte tiltakene kan inngrepet fører til en litt forbedret situasjon for amfibiene i området.

7. Litteratur

Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge
ISBN: 978-82-92838-40-2

Lov om forvaltning av naturens mangfold. www.lovdata.no.

www.artdatabanken.artskart.no

Kjell Sandaas
Naturfaglige konsulenttjenester
Øvre Solåsen 9
1459 Nesodden
Mobil 950 78 010
E-post: kjell.sandaas@gmail.com